

פרי קודש היולאים

לעילוי נשמת
נינת רבינו הגה"ק זצ"ל
מרת פרומא שרה אורן ע"ה
בת הרה"ח יוסף בנימין ז"ל
(בת מרים רחל בת בילא בת
רבקה בת רבינו הגה"ק
זי"ע)
נלב"ע י"ז טבת תשע"ז
תנצב"ה

פר' שמות תשפ"ג

בס"ד, גליון מס' 45

מתורתו ומורשתו של רבינו הגה"ק הילל זצ"ל
אברק"ק סאסרעגען זי"ע

פר' שמות

אם שוכחים דרכי אבות גם הגוים מפנים לנו עורף

וּבְנֵי יִשְׂרָאֵל פָּרוּ וַיִּשְׁרְצוּ וַיִּרְבּוּ וַיַּעֲצְמוּ בְּמַאד מְאֹד וַתִּמְלֵא הָאָרֶץ אֹתָם. וַיִּקַּם מֶלֶךְ תְּדֹשׁ עַל מִצְרַיִם אֲשֶׁר לֹא יָדַע אֶת יוֹסֵף

(שמות א, ז-ח)

וממלאים את בתי הטרטיאות ובתי הקרקסיאות, הסכים גם הוא לשכוח את אבותיהם.

וזהו שאמר הכתוב "ותמלא הארץ אותם", ששכחו דרך אבות ומילאו בתי טרטיאות ובתי קרקסיאות, מיד "ויקם מלך חדש אשר לא ידע את יוסף" ששכח מעשי אבותיהם וגזר עליהם גזירותיו.

(ח"א קלט)

איתא במדרש (ילקוט שמעוני קסב) "ותמלא הארץ אותם, שנתמלאו בתי טרטיאות ובתי קרקסיאות מהם, מיד גזרו עליהם וכו'". וצריך לבאר הקשר.

הנה פרעה הכיר טובה ליוסף וליעקב אביו שהצילו את מצרים מרעב וברכוהו, ולכן לא היה יכול לשכוח זאת להם בעבור שנאת בני ישראל, אך מכיון שראה שגם בני ישראל שוכחים דרך אבותיהם

כשאין ישראל שומעים למוסר ד' מעמיד הקב"ה מלך שגזרותיו מחזירין אותם למוטב

וַיְהִי לְנַחֵשׁ וַיִּנָּס מִשֵּׁה מִפְּנֵיו. וַיֹּאמֶר ד' אֶל מֹשֶׁה שְׁלַח יָדְךָ וְאַחֲזוּ בְּזַנְבֵי וְגו'

(שמות ד, ג-ד)

ישמעו לקול השבט מוסר, יעמיד להם הקב"ה מלך שגזרותיו קשות כהמון (סנהדרין צז, ב) וגדולה הסרת הטבעת מיסורי הנביאים (מגילה יד, א).

ומזה נתיירא משה כי ח"ו ייגזר על בני ישראל להשמיד להרוג ולאבד בימי המן הרשע, ועל זה השיב לו השי"ת "אחוז בזנבו" כי בסופו של דבר תהי' הגזירה לטובה כי על ידי נס הצלתם התקיים בהם (אסתר ט, כז) "קיימו וקבלו" שהיתה קבלת התורה מאהבה (שבת פח, א), וחזר ה"מטה" ה"ה שבט המוסר לידיו של מרדכי, וכדכתיב (אסתר י, ג) "כי מרדכי היהודי משנה למלך אחשורוש וגדול ליהודים וגו'". וכן הוא בכל דור ודור.

(ח"א קמד)

יש לדקדק למה הי' משה ירא ונס מפני הנחש, והרי נכנס להיכלו של פרעה שהי' מוקף ד' מאות פתחים ובהם שומרים וחיות רעות ולא פחד (עיין ילקוט רמז קעה ד"ה אמר ריה; רמז קעז ד"ה ואחר באו). ועוד קשה, הרי הי' עומד ומדבר עם השי"ת ואמרו חז"ל (ברכות ל, ב) "אפילו נחש כרוך על עקבו לא יפסיק".

ונראה לפרש כי המטה אשר בידו של משה רומז על שבט מוסר, שהעמיד הקב"ה נביאים על ישראל לייסרם ולהשיבם למוטב. ושאל משה רבינו מה יהא כאשר ישראל לא ישמעו לקול המוכיחים, והראה לו השי"ת שכאשר משליכים המטה נעשה נחש, לרמז שכאשר לא

מאז היות משה רבנו ע"ה תינוק נועד להיות המושיע

מִי שֵׁם פֶּה לְאָדָם אוּ מִי יְשׁוּם אֵלָם וְגו' הֲלֹא אֲנֹכִי ד'. וְעַתָּה לֶךְ וְאַנְכִי אֶהְיֶה עִם פִּיךָ וְגו'

(שמות ד, יא-יב)

וזהו הרמז במה שאמר לו השי"ת "מי שם פה לאדם או מי ישום אלם", כלומר הלא אתה הי' לך פה ולשון כמו כל האדם ומי גרם לך להיות כבד פה וכבד לשון - "הלא אנכי ד'" ששלחתי את מלאכי כדי להצילך באותו מעשה של לקיחת הכתר מעל ראש פרעה, ומשם תלמד שאתה הוא שהיית מוכן מאז ליטול העטרה מעל ראש פרעה ולמלוך על ישראל, ודווקא משום כך נעשית כבד פה וכבד לשון, ולכן אתה דווקא תלך אל פרעה "ואנכי אהי' עם פיך והוריתך אשר תדבר".

(ח"א קמה)

יש לדקדק, למה האריך הקב"ה בתשובה ולא אמר לו מיד "אנכי אהי' עם פיך" שזהו עיקר היישוב לטענת משה רבינו ע"ה.

ונראה לפרש, על פי מה שאמרו חז"ל (ילקוט רמז קסו) כי כשהי' משה בן שלש שנים בבית פרעה, שלח ידו ולקח את הכתר מעל ראש פרעה והניחו על ראשו. ורצו לבדקו אם בדעת עשה כן, והביאו אבן שהם וגחלת לראות מה יקח, ומלאך ד' דחף ידו לגחלת ותדבק באצבעו ונשאה אל פיו, ותבער קצת שפתיו ושפת לשונו ונעשה כבד פה וכבד לשון, עי"ש.

"...ואולי אם המצא תמצא איזה דברי אגדה אשר ראוי לאמרם בשבילי, אולי אבנה גם אני בעבורכם..."
(שם בהקדמה)

"וזאת באתי לרשום איזה ליקוטים למען ירוץ הקורא, ולאמר בשבילי איזה דבר בכל שבוע..."
(קודש היולאים ח"א עמ' ז)

ברכת מזל טוב

לנו"נ לרבינו הגה"ק זצ"ל

הרה"ח ר' אהרן לוי (חתן ר' מיכאל פסח גפנר ז"ל) לרגל הולדת הבת
יהי רצון שיזכו לרזות מכל יוצ"ח רב תענוג ונחת דקדושה לתפארת אבות,
ויתקיים בהם "בגלל אבות תושיע בנים ותביא גאולה לבני בניהם", אמן.

דברי התענוגים

מאת רבינו בנימין וואלף בן רבנו יואל זצ"ל רייכלס אב"ד שאפי, מח"ס "דברי התענוגים"

חותנו של רבינו הגה"ק הלל הזקן זצ"ל אב"ד אייבשיץ

ריבוי הבנים וקושי השעבוד השלימו לארבע מאות שנה

ויאנחו בני ישראל מן העבודה ויזעקו

(שמות ב, כג)

והעיניו היו לתקן חטא אדם הראשון, כדאיתא בזוהר הק', ע"ש. וכוונת הגזירה 'ארבע מאות שנה' היתה שסכום האנשים שמדרך העולם להיוולד במשך ת' שנים, למשל מאה אלפים או יותר, ישתעבדו במצרים בעבודה ועיניו לתקן החטא. והקב"ה שרצה לקרב את קץ הגאולה, עשה להם נס שיוולדו ששה בכרס אחד, למהר את סך הנולדים כאילו נולדו במשך ארבע מאות שנה. וזו הכוונה, שריבוי הבנים וקושי השעבוד השלימו את הזמן.

ולכן כשאמר הכתוב, 'וימת יוסף וכל אחיו וכל הדור ההוא וגו' ויקם מלך חדש, ודרשו חז"ל מסמיכות הפסוקים, שכל זמן שאחד מן השבטים קיים לא היה השעבוד, מכל מקום הפסיק ביניהם הפסוק, 'ובני ישראל פרו וישרצו וירבו'. כדי לבאר את הטעם שלא היה השעבוד ארבע מאות שנה, כי ריבוי הבנים השלים.

ולפי כל זה יבואר, ויאנחו בני ישראל מן העבודה ויזעקו, דגם ישראל היו יודעים שהגזירה היתה 'ועבדום ועינו אותם ארבע מאות שנה', וקבלו הגזירה באהבה. וכיון שראו שנעשה להם נס, להוליד ששה בכרס אחד, למדו שבאמת יחיש הקב"ה את קץ גאולתם, כי ריבוי העם ישלים לת' שנה. אך כאשר ראו שמלך מצרים שוחט התינוקות, ולא יהיה ריבוי עם, ויהיו צריכים לעבודה ועיניו במשך ארבע מאות שנים, לכן כתיב 'ויאנחו מן העבודה', על כך שעתידה להיות עוד זמן רב. ודוק וקל להבין.

'ויהי בימים הרבים ההם וימת מלך מצרים ויאנחו בני ישראל מן העבודה ויזעקו' וגו'. פירש רש"י, נצטרע והיה שוחט תינוקות ישראל ורוחץ בדמם, ע"כ. ויש להבין, אם כן למה כתיב 'מן העבודה', הויה ליה למיכתב שזעקו על שחיטת התינוקות.

והנראה לי ליישב, דרבותינו ז"ל (תנחומא שמות, ד. ועוד) הקשו, שהקב"ה אמר לאברהם, 'כי גר יהיה זרעך וכו' ועבדום וענו אותם ארבע מאות שנה' (בראשית טו, יג), וישראל לא היו במצרים אלא רד"ו שנים. ותירצו, שהקב"ה חישב את הקץ של ת' שנה מלידת יצחק אבינו (וכפירש"י שם). ועוד תירצו המפרשים, שקושי השעבוד השלים את השנים החסרות.

וצריך להבין, הלוא משמעות הכתוב שהעיניו והעבדות יהיו ת' שנה, ולא רק הגירות 'בארץ לא להם'. ולפי מה שדרשו רז"ל (הובא ברש"י להלן ו, טז), שכל זמן שאחד מהשבטים היה קיים לא היה השעבוד, ונמצא שלא היה השעבוד אלא קצת יותר ממאה שנה, צא וחשוב [ראה בפירושו הרא"ם שם], והיאך ישלים קושי השעבוד לארבע מאות שנים. ועוד צריך להבין, מה שהביא רש"י עה"פ 'ובני ישראל פרו וישרצו וירבו', שהיו יולדות ששה בכרס אחד. מה טובה היה להם, שהתרבו לעבודה ועיניו.

ונראה לתרץ הכל בחדא מחתא, דהנה תכלית העבודה הקשה

לימי השוכבי"ם

'והנה נער בוכה וגו' מילדי העברים זה' (שמות ב, ו), כתב חתן רבינו בספרו עונג נפש (פר' משפטים דף צח:):

ועיקר ההנהגות הטובות, אם אדם מרגיל את עצמו בהם בימי בחרותו, ואז ההרגל נעשה טבע, שלא במהרה הוא חוטא. והיה מרגלא בפומא דרבי מורי וחמי הגאון זצ"ל בדרשותיו, בשם התיקונים (תי' יא, כו: ובזוה"ק ח"ב יב:). 'והנה נער בוכה', אם הנער בבחרותו בוכה על עוונותיו, 'מילדי העברים זה', וודאי מכונה בשם כשר, וזרע ישראל כשר הוא. ודברי פי חכם חן, ושפתותיו יהיו דובבות בקבר.

גליון זה מוקדש לעלוי נשמת היקר באדם, הרב דב בער ב"ר יצחק גאנץ זצ"ל

נו"נ לרבינו הגה"ק ז"ע

נלב"ע כ"א טבת

לקבלת הגליון בעז"ה מידי שבוע, וכן לקבלת גליונות קודמים, להנצחה והודעה על שמחה

נא לשלוח לכתובת: info@Kodesh-Hilulim.com

כמו"כ כל מי שיכול להעשיר ברעיונות ומאמרים וכדו' למטרות הגליון נא לשלוח לכתובת הנ"ל.